

МИЛТОН ФРИДМАН – ЖИВОТ И НАУЧНИ ДОПРИНОСИ

Милан Јовановић¹

Сажетак: Текст говори о животу и стваралаштву једног од најутицајнијих економиста прошлог века – Милтона Фридмана. У раду се разматрају неки од највећих Фридманових доприноса економској теорији и пракси, и то почевши од најранијег животног доба Милтона Фридмана, те историјских околности које су биле од пресудног утицаја на његов животни пут. Анализом неколико најзначајнијих Фридманових радова, насталих углавном у годинама проведеним на Чикашком универзитету, сагледава се Фридманов допринос економској теорији. Разматра се Фридманов допринос реafirмацији квантитативне теорије новца и анализи потрошње, контроверзно тумачење узрока Велике депресије, критика Филипсове криве, уз осврт на кејнзијанско-монетаристичку дебату и Фридманов допринос методологији економске науке. У последњем делу рада износи се став о Фридмановом друштвено-политичком утицају на глобалном нивоу. Говори се о Фридмановом доприносу јачању концепта либерализма, афирмацији идеја слободног тржишта, индивидуалне слободе и личног интегритета уз смањење регулаторне улоге државе у привреди.

Кључне речи: Милтон Фридман, Чикашка школа, монетаризам, слободно тржиште, неолиберализам.

УВОД

Милтон Фридман припада групи најцењенијих научника двадесетог века и уз Џона Мајнарда Кејнза сматра се економистом који је обележио другу половину прошлог века. Током свог живота Фридман је био сведок расплета многих великих политичких и економских догађаја који су обележили турбулентан двадесети век. Као неко ко је живео у времену Велике депресије, Фридман је дао оригинално тумачење узрока кризе из 1929. године и тиме себе уврстио међу најутицајније економисте тога доба. Живео је и радио у кризним временима Другог светског рата, али и у послератном „Златном добу“ у коме ће доминантну позицију имати кејнзијанство и економија заснована на значајној улози државе у регулисању економске активности. Ипак, почетком седамдесетих година и појавом стагфлације, нафтних криза и рецесије у коју ће ући привреда Сједињених Америчких Држава (у наставку САД), Фридманове идеје уобличене у теорији тзв. монетаризма постаће водећи правац економске науке. Пад Берлинског зида 1989. године и слом комунизма у Источној Европи вратиће веру економиста у

¹ jovanovicmilann@gmail.com

тржишно оријентисане економске системе. Поредак утемељен на вредностима неолиберализма постаће тежња не само држава капитализма, већ и оних земаља које ће тих година кренути путем транзиције и преласка на тржишни начин функционисања. До краја двадесетог века Фридман ће постати један од највећих заговорника капитализма и слободног тржишта, система за који је сматрао да има изузетну моћ да подигне животни стандард само ако би се владе уздржале од превише мешања у економске активности (Snowdon & Vane, 2006, p. 2).

1. РАНИ ЖИВОТ, ОБРАЗОВАЊЕ И АКАДЕМСКА КАРИЈЕРА (1912-1945)

Милтон Фридман рођен је 1912. године у Бруклину, граду Њујорку, као четврто и последње дете сиромашних јеврејских имиграната. Ни сам Милтон Фридман није знао много о својој прошлости. Његов отац Јено Саул рођен је 1878. године, а мајка Сара Етел Ландау 1881. године, у малом мађарском граду тадашњег Аустроугарског царства по имену Бергсас и места са претежно јеврејским становништвом. Након завршетка Великог рата град постаје део Чехословачке, а по окончању Другог светског рата припада Совјетском Савезу, променивши назив у Берегово. Данас се овај град налази у Украјини (Friedman & Friedman, 1998, p. 19). Када говоримо о јеврејском пореклу Фридманове породице, такође има мало поузданих података, нарочито имајући у виду сталне миграције јеврејског становништва које су се одигравале кроз векове. Рецимо и то да је у Мађарској постојала јеврејска заједница која датира још из римског периода. Међутим у којој мери се то одржало кроз мрачни средњи век тешко је утврдити. Досељавање јевреја у Мађарску догађало се у таласима током стотина година, почевши од једанаестог века. У наредним вековима дошло је до значајних имиграција. Јеврејски емигранти долазили су из јужне и југозападне Европе (пореклом из Шпаније) на североисток. Временом је централно подручје попут Мађарске примало имигранте из свих праваца. Готово сви Мађарски јевреји, укључујући Фридманову породицу, били су Ашкенази (Ebenstein, 2007, p. 5).

Фридманов отац се у младости преселио у Будимпешту, где је живео са прилично старијим полу братом по мајци, чије је презиме било Фридман, које је и он сам убрзо усвојио као своје. Тако ни сам Милтон више није био сигуран како се заправо презивао његов отац – да ли можда Гринберг, Гринштајн или нешто слично. О пореклу своје мајке Милтон је знао још мање. Сара Етел емигрирала је у САД

са четрнаест година, док је Јено напустио Европу са шеснаест. Укратко речено, Фридманови родитељи били су део великог таласа емиграције у САД с краја деветнаестог и почетка двадесетог века. У кући Фридманових говорило се матерњим (јидиш) језиком, али су оба Милтонова родитеља одлично владала мађарским, а убрзо након доласка у САД и енглеским језиком. Поред тога Фридманов отац служио се и немачким језиком (Ebenstein, 2007, p. 5-6).

Као већина имиграната тог времена и Фридманови родитељи били су врло сиромашни. Према речима самог Фридмана никад нису имали доходак који би их према данашњим стандардима ставио изнад границе апсолутног сиромаштва. Поред тога, Фридман остаје без оца у периоду када је био матурант у средњој школи. Ипак, уз државну стипендију и разне друге послове током лета Фридман је успео да плати свој властити пут кроз факултетске дане. Говорећи о свом животном путу, нимало лагодном и врло карактеристичном за већину досељеника који су мало тога донели са собом осим по нечег у својим рукама, Фридман наглашава како је читав низ срећних околности допринео да постане онакав каквим га данас памтимо. Најпре, сама чињеница да је за разлику од својих родитеља рођен у САД, те да је као и за већину становника те земље, потомака досељеника пар генерација уназад, Америка још онда била земља прилика и слободе. Друга срећна околност, према речима Фридмана јесте професор политиких наука у средњој школи, који је гајио велику љубав према геометрији, и поред кога је Фридман не само овладао математиком, већ и стекао интересовање и поштовање према математици, које му је како сам истиче недостајало. Као трећу, и можда најважнију околност, Фридман наводи одабир факултета *Rutgers*, малог, тада још увек приватног факултета у процесу преласка у државну својину, на коме се додељивало неколико стипендија. Фридман је успео да освоји једну од стипендија и на тај начин се ослободи обавезе плаћања школарине за одлазак на факултет (Friedman, 1986, p. 2-3).

Када је дипломирао на *Rutgers* Универзитету 1932. године, у периоду Велике депресије, Фридман добија две понуде за постдипломске студије. Једна од њих јесте и понуда Универзитета у Чикагу, коју ће Фридман прихватити. На Чикашком универзитету Фридман ће имати прилику да учи од чувених економиста тога доба. Пре свих треба поменути једног од оснивача Чикашке школе Френка Најта, професора кога је Фридман небројано пута помињао у својим излагањима. Поред Најта, ту су и Лојд Минтс, Хенри Симонс, Хенри Шулиц и Јакоб Винер. Такође, морамо поменути и Џорџ Стиглера, Фридмановог колегу и великог пријатеља, и вероватно уз Фридмана

једног од најзаслужнијих за дефинисање онога што данас називамо Чикашком школом економске мисли. Уз то, Фридман на студијама упознаје Роуз, своју будућу супругу и коаутора. Венчали су се јануара 1938. године, а године 1988. написали су заједничке мемоаре под називом „*Two lucky people: Memories*”. У прилог причи о Фридмановом образовању, морамо навести и то да је једно време провео на Универзитету Колумбија, где је поред економије изучавао математику и статистику уз цењеног професора Харолда Хотелинга, те се у раним година његове каријере пре могло наслутити да ће постати еминентни научник у области статистике, пре него ли велики економиста. Фридман се вратио у Чикаго школске 1934-1935. године радећи као асистент Хенрија Шульца, који је тада радио на „теорији и мерењу тражње”. Током Другог светског рата, од 1941. до 1943. године Фридман је радио прво у Министарству финансија на ратној пореској политици, а од 1943. до 1945. године као статистичар Одељења за ратна истраживања на Универзитету Колумбија. Након завршетка рата 1945. године придружио се Универзитету у Минесоти као ванредни професор (Snowdon & Vane, 2006, p. 6-11).

2. НАУЧНИ ДОПРИНОСИ И ГОДИНЕ ПРОВЕДЕНЕ НА ЧИКАШКОМ УНИВЕРЗИТЕТУ

Након годину дана проведених у Минесоти, Фридман се враћа у Чикаго где ће радити као ванредни професор, све до 1948. године када ће бити промовисан у редовног професора и тако остати на Чикашком универзитету све до пензионисања 1977. године (Snowdon & Vane, p. 11). Овај период свакако спада у најзначајније раздобље Фридманове каријере. Не само због Нобелове награде коју ће добити 1976. године, о чему ће бити речи у наредном делу рада, већ и због чињенице да ће у том периоду објавити неке од својих најзначајнијих радова. Премда је готово немогуће поменути све Фридманове научне доприносе у једном кратком раду, настојаћемо да у даљем тексту наведемо неке од најутицајнијих Фридманових дела. Стога, кренимо редом.

У свом раду „*Studies in the Quantity Theory of Money*“ Фридман оживљава тезу о значајној улози количине новца чиме реafirмише квантитативну теорију новца која постаје основа монетаристичког приступа. Фридман наглашава како новац не може бити пасивна величина. То је теоријски приступ у коме се инсистира на томе да је новац од значаја и да се мора преиспитати свака анализа краткорочних кретања економске активности која занемарује монетарне промене. Суштина Фридманове теорије састоји се у

тежњи економских субјеката да у структури своје имовине држе одређену реалну количину новца. У ситуацији када је тражња мања од постојеће количине новца, економски субјекти желе да се ослободе вишка готовине замењујући га другим облицима имовине који дају већи принос. Монетарни импулси манифестују се порастом тражње на свим тржиштима, чиме се повећава и ниво цена. За разлику од представника квантитативне теорије новца који су тврдили да је количина новца основна детерминанта кретања цена, по Фридману је то тражња за новцем. Снаге које одређују кретање понуде новца потпуно су независне од снага које детерминишу његову тражњу. Другим речима, понуда новца детерминисана је понашањем монетарних власти, за разлику од тражња за новцем која је одређена на бази фактора унутар самог система (Friedman, 1956).

Даље, у својој књизи из 1957. године „*A Theory of the Consumption Function*“ Фридман истражује однос потрошње и дохотка. Аутор развија хипотезу о сталном дохотку по којој потрошња зависи од дугорочно очекиваног дохотка, а не од тренутно расположивог дохотка као у кејнзијанској економској теорији. Наиме, Фридман сматра да ако појединац верује да је одређена промена дохотка само привремена, то ће имати мали ефекат на његову потрошњу. Тако Фридман долази до закључка супротног кејнзијанској теорији према којој фискалне власти могу да стимулишу агрегатну тражњу повећањем потрошње путем смањења пореза који води до раста расположивог дохотка (Friedman, 1957).

Можда и најутицајнија Фридманова књига на пољу монетарне економије јесте коауторско дело са Аном Шварц објављено 1963. године под називом „*A Monetary History of the United States, 1867–1960*“. Проучавајући монетарну историју САД у готово стогодишњем периоду аутори долазе до контроверзног закључка да узрок Велике депресије не треба приписивати урођеној нестабилности тржишне привреде и њеној склоности цикличним кретањима нити недовољној тражњи, како је истицао Кејнз, већ искључиво лошој државној политици, односно погрешној монетарној политици коју су тада водиле Федералне резерве. Наиме, погрешна политика Федералних резерви довела је до тога да новчана маса опадне за скоро трећину у периоду од 1929. до 1933. године. Оно што је почело као благи пад наставило се 1930. године низом банкротстава банака услед неповерења јавности да депозите држи код њих. Подизање дисконтне стопе Федералних резерви 1931. године довело је само до погоршавања ситуације и даљег колапса. Тако аутори као главни разлог Велике депресије наводе немогућност Федералних резерви да спречи драматичан пад новчане масе, те да

су усвајањем неких других монетарних политика могли покушати да зауставе колапс банкарског сектора (Friedman & Schwartz, 1963). Како истиче Роберт Лукас Џуниор, „*A Monetary History of the United States, 1867–1960*” представља једно изузетно и ванвременско достигнуће економске и историјске науке у којој су главни догађаји постали разумљиви као последица препознатљивих узрока. У складу са тим, Велика депресија представља догађај који се не сме више догодити, и који се свакако могао спречити. „Улога Федералних резерви, институције која је створена за спречавање таквих катастрофа и која има довољно моћи за то, описана је довољно детаљно да би се могло уочити како катастрофа може уследити из аранжмана који добронамерним менаџерима дају широку дискрецију, сигурним у свом софистицираном пословном свету, неуким у економији и економској историји“ (Lucas, 1994, p. 10).

Говорећи о научним доприносима Милтона Фридмана економској теорији и пракси несумњиво морамо поменути Фридманов истраживачки рад објављен марта 1968. године у часопису *American Economic Review*. Наиме, реч је о тексту „*The role of monetary policy*“ који се сматра једним од наутицајнијих радова на пољу макроекономије икада написаних. У наведеном раду Фридман уводи концепт „природне стопе незапослености“, коју дефинише као „ниво који би одговарао Валрасовом систему опште равнотеже, под условом да су у њих уграђене стварне структурне карактеристике тржишта рада и робе, укључујући тржишне несавршености, стохастичку променљивост у понуди и тражњи, трошкове прикупљања информација о слободним радним местима и расположивости радне снаге, трошкови мобилности и слично“ (Friedman, 1968, p. 8). На тај начин Фридман долази до кључног аргумента у објашњавању разлике између номиналних и реалних зарада, те њиховог утицаја на стопу незапослености, односно кретање Филипсове криве као обрнуто пропорционалног односа између номиналних зарада или инфлације и стопе незапослености.

Филипсова крива била је значајно аналитичко средство кејнзијанске макроекономије средином прошлог века. Наиме, Вилијам Филипс је 1958. године испитујући однос стопе незапослености и стопе промена надница, уочио негативан однос између ове две променљиве. Касније се из тог истраживања формирала тзв. „Филипсова крива“ израз инверзног односа стопе инфлације и стопе незапослености. Наиме, ради се о томе да са растом незапослености долази до смањења промене зарада, односно да услед повећања номиналних зарада, приликом деловања монетарне илузије може доћи до увећања тражње за радом, па самим

тим и смањења стопе незапослености (Phillips, 1958). Наиме, када већа стопа инфлације постане очекивана, радници више нису у заблуди и под утицајем монетарне илузије. Стога смањују екстра понуду рада и запосленост се враћа на природну стопу. Предузећа повећавају ниво номиналне наднице с обзиром на нови ниво инфлације, али ће повећати и цене својих производа. Тако привреда долази у тачку В, где се очекивана и стварна инфлација изједначавају (*График 1*). Заправо повећање обима новчане масе омогућује привреди да остане у тачки В. Дакле, дугорочно посматрано привреда се креће од такве А до тачке В, у којој су стварна и очекивана инфлација једнаке. Другим речима, нема дугорочног повећања запослености, односно смањења незапослености испод природне стопе незапослености (Snowdon & Vane, 2005, p. 175-177).

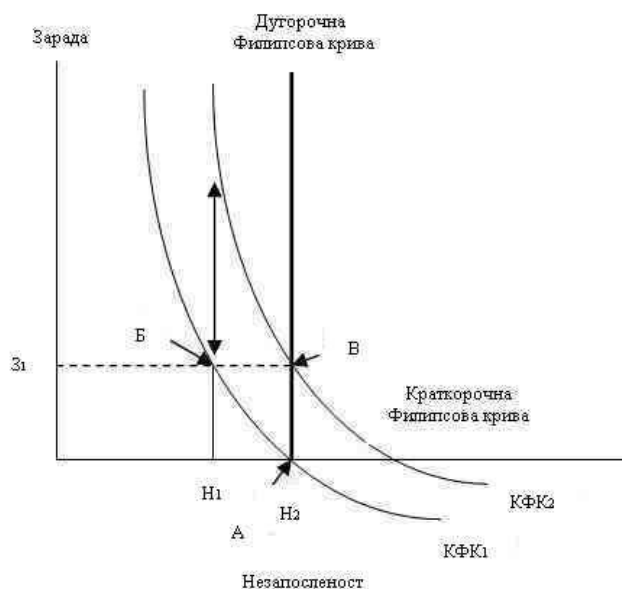
Дакле, монетаристи закључују да дугорочно не постоји *trade-off* између инфлације и незапослености. Континуирано инсистирање на смањењу незапослености води убрзавајућој инфлацији. Међутим, краткорочно постоји негативан однос између инфлације и незапослености, односно између неантиципиране инфлације (разлика између стварне и очекиване инфлације) и цикличне незапослености (разлика између стварне и природне стопе незапослености). Када је инфлација антиципирана, незапосленост ће бити једнака природној стопи незапослености. На основу тога Фридман долази до закључка да паралелно јављање инфлације и смањење незапослености привремено и да не произлази из инфлације само по себи, него из неантиципиране инфлације, што, по правилу, значи уз растућу стопу инфлације (Friedman, 1968, p. 7-11).

Као што видимо на *Графикону 1*, уколико се влада одлучи да смањи незапосленост испод природне стопе незапослености у циљу стимулесања привреде, привреда ће се кретати дуж краткорочне Филипсове криве КФК1 ка тачки Б. Привреда ће своје дугорочно кретање завршити у тачки В, на поченом нивоу незапослености, али на већој стопи инфлације.

Период с краја шездесетих година прошлог века обележила је велика научна расправа између кејнзијанаца с једне, и представника монетаристичког правца с друге стране, на челу са Фридманом. Кејнзијанско-монетаристичка дебата достигла је врхунац седамдесетих година прошлог века. Једна од кључних карактеристика ове дебате односила се на неслагање око управљања агрегатном тражњом, односно да ли је пожељно да владе покушавају да „фино прилагоде“ економију користећи контрацикличне политике. Фридман је био један од првих критичара активне

дискреционе политике, верујући у резултате тржишног функционисања привреде и њене способности за саморегулацијом. Фридман привреду види као стабилан систем који се брзо враћа у равнотежу, односно на ниво пуне запослености, уколико није под сталним притиском поремећаја насталих као последица владине интервенције. Поред тога, политичари могу намерно створити нестабилност када имају утицај на економску политику, јер у демократији лако могу доћи у искушење да манипулишу економијом ради политичке добити. Стога, као основне детерминанте економске политике монетаризма можемо навести константну стопу монетарног раста и фискалну одговорност (Snowdon & Vane, 2006, p. 22-23).

График 1. Филипсова крива употпуњена очекивањима

Извор: Snowdon & Vane, 2005, p. 177.

На крају, када говоримо о научним доприносима Милтона Фридмана морамо поменути и његов допринос методологији економске науке. У једном од најпознатијих дела у области методологије под називом „*The Methodology of Positive Economics*“ Фридман истиче како се о некој теорији не може судити на основу реализма њених претпоставки, него по њеној способности у предвиђању. Другим речима, вредност економске теорије огледа се у њеној способности да даје тачна предвиђања (Friedman, 1953). Према Фридману, напредак у науци долази тестирањем претпоставки, које уколико не буду потврђене замењујемо бољим хипотезама (Snowdon

& Vane, 2006, p. 33). Познати аутор у области методологије Лавренс Боланд у свом раду под називом „*A Critique of Friedman's Critic*“ износи мишљење да се Фридманова методологија може окарактеристати варијантом методолошког инструментализма. Према томе, процењивање и избор теорија представља једно од суштинских питања у методологији науке (Boland, 1979).

Године проведена на Чикашком Универзитету позиционирале су Фридмана као једног од водећих економиста тог времена. Његове идеје нашле су примену и у многим земљама ван америчког континента. Стекао је бројна признања и награде за свој рад, а врхунац тих достигнућа била је свакако Нобелова награда у области економије 1976. године „за достигнућа у областима анализе потрошње, монетарне историје и теорије и за демонстрирање сложености политике стабилизације” (*Nobel Prize*). Фридман се 1977. године пензионисао, напустивши место предавача на Универзитету у Чикагу, међутим остао је активан како на пољу научно-истраживачког рада, тако и на политичко-економском плану практично све до своје смрти.

3. НЕОЛИБЕРАЛИЗАМ И МЕЂУНАРОДНИ ПОЛИТИЧКО - ЕКОНОМСКИ УТИЦАЈ

Милтон Фридман припада скромној групи људи способних да властитим идејама утичу на светске лидере који у својим рукама имају моћ да мењају и обликују свет у коме живимо. С тим у вези, неспоран је Фридманов утицај на политику неолиберализма и успон истог седамдесетих и осамдесетих година прошлог века. Тако можемо говорити о Фридмановом утицају на политику администрације четрдесетог председника САД – Роналда Регана, односно премијерке Велике Британије – Маргарет Тачер, али такође и на режим чилеанског диктатора Аугуста Пиночеа. Поред тога, Фридманове идеје биле су инспирација многим за креирање бројних политика економског развоја земаља трећег света. Концепти попут „неолибералног капитализма“ или „шок терапије“ неретко се везују за име чувеног економисте. Такође, Фридман је уз аустријског економисту Фридриха Хајека, најзаслужнији за оживљавање идеја економских и политичких слобода, те поновне афирмације либералистичких схватања утемељених на учењу класичне школе економске мисли.

Горепоменути економиста Фридрих Хајек сматра се, уз Фридмана, вероватно најзаслужнијим за успон политике неолиберализма. Као следбеник Лудвига фон Мизеса, Хајек се

означава једним од главних представника млађе аустријске школе економске мисли и свакако једним од малобројних научника који су остали доследни либералистичким идејама и у периоду највеће доминације кејнзијанства на западу, односно централног управљања у Источној Европи. Као најзначајнија Хајекова дела наводе се „*The Constitution of Liberty*” из 1960. године и „*The Road to Serfdom*” из 1944. године. Можда Хајекове идеје изражене у наведеним делима нису могле бити утемељене у друштвеној стварности тога доба, али како су проблеми капиталистичких привреда све више долазили до изражаја, а недостаци централно-планског система постајали све очигледнији, временом су неолиберална убеђења добијала на значају (Јовановић, 2020, р. 44-45).

Познанство Фридмана и Хајека датира још из 1946. године када је Хајек неколико недеља био у посети Универзитету у Чикагу где су се двојица економиста први пут срели. Прво Фридманово писмо Хајеку потиче из јануара 1947. године када је Фридман прихватио позив за окупљање друштва Монт Перлин (Ebenstein, 2007, р. 215). Хајек је био оснивач друштва Монт Перлин, у којем су јачане (прокламоване) идеје либерализма и слободе, и где су заправо постављени темељи неолиберализма. Друштво је временом постало јака међународна организација коју су чинили бројни економисти, филозофи, историчари, интелектуалци и други који су се борили за вредности слободе и личног интегритета. Неки од чланова били су Карл Попер, већ помињани Френк Најт и Лудвиг фон Мизес, и наравно Милтон Фридман. Чак осам припадника овог друштва добитници су Нобелове награде у области економије (Тошковић, 2016, р. 49).

У периоду настанка Хајекових најзначајнијих дела, државни интервенционизам примењивао се у великом обиму, како на западу тако и у земљама комунизма. Као један од главних критичара социјализма и његовог свесног поретка Хајек истиче како једино систем утемељен на вредностима слободе и конкуренције може довести до друштвеног прогреса, те да сваки систем заснован на нечелу једнакости неминовно води нарушавању слободе и заправо кажњавању успешних појединаца зарад одржавања привидне једнакости. Стога Хајек као једино природно решење види спонтани поредак базиран на вредностима слободе појединаца, нерегулисаног тржишта и конкуренције (Науек, 2005). С тим у вези, познат је Фридманов став по питању слободе и једнакости изнет у коауторском делу са супругом Роуз Фридман под називом „*Free to Choose*” где каже да „друштво које ставља једнакост испред слободе неће достићи ни једнакост ни слободу; али друштво које ставља

слободу испред једнакости, имаће оба у значајном обиму” (Friedman & Friedman, 1980, p. 148). У књизи „*Capitalism and Freedom*” из 1962. године Фридман истиче како су економска и политичка слобода нераскидиво повезане. Поред очигледних економских разлога постојања економске слободе, она према Фридману представља и неопходан услов постојања политичке слободе. Капитализам је за Фридмана био неопходан услов политичке слободе (Friedman, 1962, p. 12).

Приметан је Хајеков утицај када говоримо о Фридмановим погледима на улогу државе у привреди. Ипак, Фридман не одбацује улогу државе у потпуности. Наиме, сматра да улога владе треба бити ограничена само на оно што тржиште не може да уради, односно да се стара за поштовање правила „тржишне утакмице“. Држава може интервенисати само у изузетним ситуацијама када тржиште не може да функционише нормално те је неопходна државна интервенција (Mesarić, 2001, p. 900). Иако је његово порекло као сина сиромашних имиграната могло у њему створити презир према капитализму и ономе што многи тумаче као експлоататорску природу тржишта и капитализма, заправо је учинило супротно. За Фридмана су тржиште, слободна трговина, подстицаји и предузетништво оно што ствара и покреће просперитет. Веровао је у ограничену улогу државе која би се огледала у дефинисању и спровођењу имовинских права, одржавању закона и реда, националне одбране (са добровољном војском) и очувању стабилног монетарног система (Snowdon & Vane, 2006, p. 35-36).

Даље, када говоримо о Фридмановом утицају на нека друштвено-политичка питања многима је познат Фридманов став о легализација дрога. Наиме, Фридман као и многи други економисти у том периоду залагали су се за легализацију дрога, сматрајући управо то једним од начина за борбу против ове пошасте. Легализација дрога према Фридмановом мишљењу такође би довела до драстичног смањења уличног криминала и подигла квалитет спровођења закона. Затим, Фридман је био заговорник добровољног служења војске, јер се тиме како истиче „нарушава слобода младих људи да самостално обликују свој живот“ (Friedman, 1962, p. 37). Током 1970. године, у јеку вијетнамског рата, Фридман ће предлагати институцију добровољачке оружане силе. Овај успех остварен 1973. године, који ће Фридман често истицати као своје најпоносније постигнуће, био је врхунац дуготрајних напора да се утврди економска изводљивост добровољне војске и њена политичка одрживост (Singleton, 2014, p. 3).

Поменули смо значајан утицај монетаризма, односно Фридмана као главног представника овог правца, на поједине светске лидере. Име Милтона Фридмана неретко се везује за тоталитарни политички режим успостављен у Чилеу 1973. године. У периоду Хладног рата, након победе револуционарних снага предвођених генералом Аугустом Пиночеом збачен је Салвадор Аљенде, први демократски изабран председник Чилеа. Као човек марксистичке оријентације Аљенде је уживао подршку Совјетског Савеза и Кубе, док су револуционарне снаге имале знатну подршку САД. Ипак, након преврата долази до успостављања владавине Војне Хунте на челу са генералом Пиночеом и уздицања режима потпуно супротног вредностима неолиберализма. Према неким подацима у време владавине Хунте убијено је преко 3.000 људи, око 80.000 је завршило у затворима, а око 200.000 побегло из земље (Klein, 2008, p. 80–81). Разлог због кога се често Фридману приписују заслуге за овај режим јесте оно што ће уследити након тога. Наиме, Чиле ће тада успоставити реформе засноване на „шок терапији“, и вредностима економског неолиберализма, а на главне државне функције биће постављени следбеници Милтона Фридмана, стручњаци школовани на Чикашком Универзитету, популарни *Chicago Boys-i*. Уследиле су реформе у виду укидања протекционистичких баријера, смањења државних издатака, приватизације и опште либерализације економије. Ипак, либерализацију економије није пратила либерализација на политичком плану. Напротив, економске реформе неретко су биле праћене озбиљним нарушавањем личних слобода, те прогоном и тортуром политичких неистомишљеника. Због тога се неолиберализам успостављен у Чилеу може окарактеристати као систем који у политичком смислу подразумева одређене облике државне интервенције (Golubović et al., 2013, стр. 40).

Даље, један од кључних догађаја за успон неолибералне политике јесте победа конзервативне странке Маргарет Тачер на парламентарним изборима 1979. године, чиме је постала прва жена на премијерском месту у Великој Британији. На том месту остаће све до 1990. године, а политика успостављена за време њеног управљања државом добиће назив „тачеризам“. Укратко, главна обележја „тачеризма“ чине чврсто веровање у регулаторну снагу слободног тржишта и индивидуализам, ниски порези, смањење јавног сектора и права синдиката, приватизација, смањење социјалних права, и економска политика монетаризма (Pauković, 2006, p. 53).

У периоду након Другог светског рата САД су имале релативно доминантну позицију на мапи најразвијенијих земаља

света. Ипак, такву позицију САД нарушиле су седамдесетих година нафтне кризе, праћене појавом до тада незамисливог феномена стагфлације. Наиме, све до шездесетих година прошлог века феномен инфлације везивао се за стање пуне запослености. Међутим, тада долази до појаве инфлације и пре него што привреда достигне ниво пуне запослености. Заправо, настаје појава позната под називом „стагфлација“ (истовремено постојање незапослености и инфлације). Та појава представљала је потпуно изненађење за, до тада владајућу, кејнзијанску теорију. Поред нафних шокова, САД биле су под притиском великих државних издатака проузрокованих хладноратовском трком са Совјетским Савезом у освајању свемира, али и ратом у Вијетнаму (Јовановић, 2020, р. 49). У таквим околностима Роналд Реган побеђује убедљиво Џимија Картера на председничким изборима крајем 1980. године. Усвојене су мере за сузбијање инфлације на предлог тадашњег председника Федералних резерви, које су заправо већ значиле одсупање од кејнзијанске политике. Након почетне рецесије, уследило је сузбијање инфлације и опоравак америчке економије. Уведене су мере сличне горенаведеним у Великој Британији. Срезани су сви социјални програми, вођена кампања против неефикасности бирократије, смањена социјална сигурност, смањени порези уз либерализацију и дерегулацију економије. На сцену је ступио монетаризам. О резултатима „реганомике“ може се говорити са различитих гледишта. С једне стране, критичари монетаризма истичу како је таква политика проузроковала повећање трошкова за војску на рачун социјалних права, смањен је порез за најбогатије, повећана неједнакост у расподели. С друге стране, поборници „реганомике“ наводе да је сузбијена инфлација, да је дошло до повећања запослености, да су економска продуктивност и ефикасност увелико побољшане, уз наравно победу у Хладном рату (Рауковић, 2006, р. 55-56).

Премда о неолиберализму не можемо говорити као о правцу утемељеном искључиво на учењу Милтона Фридмана, несумњив је његов идејни утицај на креаторе појединих економских политика које се могу описати неолибералним. Крајем осамдесетих година, у време владавине монетаризма, економска наука нашла се пред великим изазовом. Услед распада Совјетског Савеза, знатан број земаља кренуо је путем преласка са планске на тржишну привреду (Јовановић, 2020, р. 11). Услед недостатка сопствених идеја добар број земаља прихватио је политику неолиберализма, односно тзв. „шок терапију“ као вид преласка на тржишну привреду. Фридманове идеје попут опште приватизације, успостављања слободног тржишта

и конкуренције, укидања протекционистичких баријера и формирања институција тржишне привреде предлагане су као главне мере транзиције, чиме би почетни шок убрзо био замењен брзим привредним растом и приближавањем развијеним капиталистичким земљама. Не желећи да у овом раду улазимо дубље у резултате развоја и последице политика које су примењиване у земљама постсоцијализма, рећи ћемо само да је тада владајући либералистички правац економске науке, на челу са Фридманом, имао битан утицај на креирање пута транзиције који се можда у том тренутку чинио сасвим логичним.

ЗАКЉУЧАК

Милтон Фридман преминуо је 16. новембра 2006. године у својој 95. години, свега две године пре економске кризе која ће озбиљно довести у питање основне поставке монетаризма. Био је активан на пољу економске науке практично све до саме смрти. Фридманов последњи рад објављен је дан након његове смрти у часопису *The Wall Street Journal*, у истраживачком раду о монетарној политици написаном неколико недеља пре смрти (Forbes, 2008). Током свог дугог и продуктивног живота Фридман је објавио преко тридесет књига и више од 250 чланака и критика.

Данас Фридмана памтимо као једног од највећих економиста нашег доба који је у Чикагу постао гигант модерне економије, стварајући бројне изванредне и утицајне радове. Сећамо га се као економисте који је вратио веру у тржишну економију у годинама када је државна регулација постала уобичајена пракса, понудио алтернативу тада непревазиђеној кејнзијанској економској теорији, оживео помало заборављене идеје слободе садржане у делима представника класичне школе и својим радовима стварао бројне утицаје међу политичким лидерима. Премда су Фридманове теоријске коцепције одувек биле предмет полемике и неретко оштре критике у научним и политичким круговима, не може се спорити Фридманов изузетан допринос економској теорији и пракси, те стога са великим степеном сигурности можемо констатовати да ће Фридманово наслеђе имати великог утицаја и у будућим догађајима.

ЛИТЕРАТУРА

1. Boland, L. (1979). A Critique of Friedman's Critics. *Journal of Economic Literature*, 17(2), 503-522.

2. Ebenstein, L. (2007). *Milton Friedman*. New York: Palgrave Macmillan.
3. Forbes: https://www.forbes.com/2008/10/16/milton-friedman-melt-down-oped-cx_pr_1017robinson.html?sh=5941064b38bc (Приступљено 08.11.2021.)
4. Friedman, M. (1953). *Essays in Positive Economics*. Chicago: University of Chicago Press.
5. Friedman, M. (1956). *Studies in the Quantity Theory of Money*. Chicago: The University of Chicago Press.
6. Friedman, M. (1957). *A Theory of the Consumption Function*. New Jersey: Princeton University Press.
7. Friedman, M. (1962). *Capitalism and Freedom*. Chicago: The University of Chicago Press.
8. Friedman, M. (1968). The Role of Monetary Policy. *The American Economic Review*, 57(1), 1-17.
9. Friedman, M. (1986): *My Evolution as an Economist* (pp. 77-92). Book chapter in: *Lives of the Laureates: Seven Nobel Economists* Cambridge: MIT Press.
10. Friedman, M., & Friedman R. (1980). *Free to Choose*. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
11. Friedman, M., & Friedman R. (1998). *Two lucky people: Memoris*. Chicago: The University of Chicago Press.
12. Friedman, M., & Schwartz, A. (1963). *A Monetary History of the United States, 1867-1960*. Princeton: Princeton University Press.
13. Golubović, N., Milošević, G., & Milašinović, S. (2013). Otvorena pitanja teorije i prakse neoliberalizma. *Teme*, 37(1), 33-47.
14. Hayek, F.A. (2005). *The Road to Serfdom*, London: The Institute of Economic Affairs.
15. Jovanović, M. (2020). Uspon doktrine neoliberalizma. *Ekonomija: teorija i praksa*, 13(2), 39-54.
16. Klein, N. (2008). *Doktrina šoka*. Zagreb: V.B.Z.
17. Lucas, R. E., Jr. (1994). Review of Milton Friedman and Anna J. Schwartz's 'A monetary history of the United States, 1867-1960. *Journal of Monetary Economics*, 34, 5-16.
18. Mesarić, M. (2001). Uloga države u tržišnom gospodarstvu s osvrtom na aktuelno stanje u Hrvatskoj. *Ekonomski pregled*, 52(9-10), 985-1033.
19. Nobel Prize: <https://www.nobelprize.org/prizes/lists/all-prizes-in-economic-sciences/> (Приступљено 03.12.2021.)
20. Pauković, D. (2006.). *Povijesni razvoj neoliberalizma* (pp. 35-59). Book chapter in: *Globalizacija i neoliberalizam: refleksije na hrvatsko društvo*. Zagreb: Centar za politološka istraživanja.

21. Phillips, A. W. (1958). The Relation Between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861-1957. *Economica*, 25, 283-299.
22. Singleton, J. (2014). Slaves or Mercenaries: Milton Friedman and the Institution of the All-Volunteer Military. *CHOPE Working Paper*, 7, 1-36.
23. Snowdon, B., & Vane, H. (2005). *Modern Macroeconomics: its Origins, Development and Current State*, Cheltenham: Edward Elgar.
24. Snowdon, B., & Vane, H. (2006). Milton Friedman, 1912-2006. *World Economics*, 7(4), 1-56.
25. Тошковић, Ј. (2015). *Preispitivanje neoliberalnog koncepta ekonomije u zemljama Zapadnog Balkana*. Doktorska disertacija, Sremska Kamenica: Fakultet poslovne ekonomije.

Рад је примљен: 11. јануара 2022. године

Рад је послат на корекцију: 24. јануара 2022. године

Рад је прихваћен за објављивање: 30. марта 2022. године

MILTON FRIEDMAN - LIFE AND SCIENTIFIC CONTRIBUTIONS

Milan Jovanović¹

Abstract: *The text is about the life and work of one of the most influential economists of the last century - Milton Friedman. The paper discusses some of Friedman's greatest contributions to economic theory and practice, starting with the earliest life of Milton Friedman, and the historical circumstances that were of decisive influence on his life. An analysis of several of Friedman's most significant works, written mainly in the years spent at the University of Chicago, examines Friedman's contribution to economic theory. Friedman's contribution to the reaffirmation of quantitative money theory and consumption analysis, controversial interpretation of the causes of the Great Depression, critique of the Phillips curve, with reference to the Keynesian-monetarist debate and Friedman's contribution to the methodology of economics are discussed. The last part of the paper presents the position on Friedman's socio-political influence on a global level. There is talk of Friedman's contribution to strengthening the concept of liberalism, affirmation of the ideas of the free market, individual freedom and personal integrity, while reducing the regulatory role of the state in the economy.*

Key words: *Milton Friedman, Chicago School, Monetarism, Free Market, Neoliberalism.*

INTRODUCTION

Milton Friedman belongs to the group of the most respected scientists of the twentieth century, and along with John Maynard Keynes, he is considered an economist who marked the second half of the last century. During his life, Friedman witnessed the unfolding of many great political and economic events that marked the turbulent twentieth century. As someone who lived during the Great Depression, Friedman gave an original interpretation of the causes of the crisis of 1929 and thus ranked himself among the most influential economists of the time. He lived and worked in the crisis times of the Second World War, but also in the post-war "Golden Age" in which Keynesianism and an economy based on the important role of the state in regulating economic activity will have a dominant position. However, in the early 1970s and the emergence of stagflation, oil crises and recessions that will enter the economy of the United States, Friedman's ideas shaped in the theory of the so-called monetarism will become the leading direction of economic science. The fall of the Berlin Wall in 1989 and the collapse of communism in Eastern Europe will restore economists' faith in market-oriented economic systems. An order based on the values of neoliberalism will become the aspiration not only of the capitalist states, but also of those countries that will embark

---

¹jovanovicmilann@gmail.com

on the path of transition and transition to a market way of functioning in those years. By the end of the twentieth century, Friedman would become one of the greatest proponents of capitalism and the free market, a system he believed had the extraordinary power to raise living standards only if governments refrained from too much interference in economic activity (Snowdon & Vane, 2006, p. 2).

1. EARLY LIFE, EDUCATION AND ACADEMIC CAREER (1912-1945)

Milton Friedman was born in 1912 in Brooklyn, New York, as the fourth and last child of poor Jewish immigrants. Milton Friedman himself did not know much about his past. His father, Jenő Saul, was born in 1878, and his mother, Sara Ethel Landau, in 1881, in a small Hungarian town of the then Austro-Hungarian Empire called Beregszasz and a place with a predominantly Jewish population. After the end of the Great War, the city became part of Czechoslovakia, and after the end of the Second World War, it belonged to the Soviet Union, changing its name to Beregovo. Today, this city is located in Ukraine (Friedman & Friedman, 1998, p. 19). When we talk about the Jewish origin of the Friedman family, there is also little reliable data, especially having in mind the constant migrations of the Jewish population that have taken place over the centuries. Let's also say that there was a Jewish community in Hungary that dates back to the Roman period. However, the extent to which this lasted through the dark Middle Ages is difficult to determine. The immigration of Jews to Hungary took place in waves for hundreds of years, beginning in the eleventh century. Significant immigration took place in the following centuries. Jewish emigrants came from southern and southwestern Europe (originally from Spain) to the northeast. Over time, a central area like Hungary received immigrants from all directions. Almost all Hungarian Jews, including Friedman's family, were Ashkenazi (Ebenstein, 2007, p. 5). Significant immigration took place in the following centuries.

In his youth, Friedman's father moved to Budapest, where he lived with his much older half-brother, whose last name was Friedman, whom he soon adopted as his own. So Milton himself was no longer sure what his father's last name was — perhaps Greenberg, Greenstein, or something. Milton knew even less about his mother's background. Sara Ethel emigrated to the United States at the age of fourteen, while Jenő left Europe at the age of sixteen. In short, Friedman's parents were part of a large wave of emigration to the United States in the late nineteenth and early twentieth centuries. The Friedman family spoke Yiddish, but both of Milton's parents were fluent in Hungarian and English soon after arriving in the United

States. In addition, Friedman's father also spoke German (Ebenstein, 2007, pp. 5-6).

Like most immigrants of the time, Friedman's parents were very poor. According to Friedman himself, they never had an income that would put them above the limit of absolute poverty by today's standards. In addition, Friedman lost his father when he was a high school graduate. However, with a state scholarship and various other jobs during the summer, Friedman managed to pay for his own trip through college days. Speaking of his life path, not at all comfortable and very characteristic of most of the immigrants who brought little with them except for something in their hands, Friedman emphasizes how reading through happy circumstances contributed to it becoming what we remember it today. First of all, the very fact that, unlike his parents, he was born in the USA, and that, as for most of the inhabitants of that country, descendants of immigrants a couple of generations ago, America was still a country of opportunity and freedom. Another happy circumstance, according to Friedman, is a professor of political science in high school, who nurtured a great love for geometry, and thanks to him Friedman not only mastered mathematics, but also gained interest and respect to mathematics, which he himself lacked. Like the third, and perhaps most important circumstance, Friedman cites selection of Rutgers College, a small then still private faculty in the process of transition to state ownership, where several scholarships were awarded. Friedman managed to win one of the scholarships and thus get rid of the obligation to pay tuition fees for going to college (Friedman, 1986, pp. 2-3).

When he graduated from Rutgers University in 1932, during the Great Depression, Friedman received two offers for postgraduate studies. One of them is the offer of the University of Chicago, which Friedman will accept. At the University of Chicago, Friedman will have the opportunity to learn from famous economists of the time. First of all, we should mention one of the founders of the Chicago School, Frank Knight, a professor whom Friedman mentioned countless times in his presentations. In addition to Knight, there are Lloyd Mints, Henry Simons, Henry Schultz and Jacob Wiener. We must also mention George Stigler, Friedman's colleague and great friend, and probably, along with Friedman, one of the most deserving for defining what we now call the Chicago School of Economic Thought. In addition, Friedman met Rose, his future wife and co-author while studying. They were married in January 1938, and in 1988 they wrote joint memoirs called "Two lucky people: Memories". In support of the story of Friedman's education, we must mention that he spent some time at Columbia University, where, in addition to economics, he studied mathematics and statistics with the esteemed professor Harold Hotelling,

and in the early years of his career it could be sensed that he would become an eminent scientist in the field of statistics, rather than a great economist. Friedman returned to the Chicago in academich year 1934-1935 working as an assistant to Henry Schulz, who was then working on "demand theory and measurement". During World War II, from 1941 to 1943, Friedman worked first in the Ministry of Finance on war tax policy, and from 1943 to 1945 as a statistician in the Department of War Research at Columbia University. After the end of the war in 1945, he joined the University of Minnesota as an associate professor (Snowdon & Vane, 2006, pp. 6-11).

2. SCIENTIFIC CONTRIBUTIONS AND YEARS SPENT AT THE UNIVERSITY OF CHICAGO

After a year spent in Minnesota, Friedman returned to Chicago where he would work as an associate professor, until 1948 when he was promoted to full professor and thus remained at the University of Chicago until his retirement in 1977 (Snowdon & Vane, p. 11). This period certainly belongs to the most significant period of Friedman's career. Not only because of the Nobel Prize he will receive in 1976, which will be discussed in the next part of the paper, but also because of the fact that he will publish some of his most significant works in that period. Although it is almost impossible to mention all of Friedman's scientific contributions in one short paper, we will try to list some of Friedman's most influential works in the following text. So, let's go in order.

In his "Studies in the Quantity Theory of Money", Friedman revives the thesis of the important role of the amount of money, thus reaffirming the quantitative theory of money, which becomes the basis of the monetarist approach. Friedman emphasizes that money cannot be a passive quantity. It is a theoretical approach that insists that money is important and that any analysis of short-term trends in economic activity that ignores monetary change must be reconsidered. The essence of Friedman's theory consists in the aspiration of economic entities to keep a certain real amount of money in the structure of their property. In a situation where the demand is less than the existing amount of money, economic entities want to get rid of excess cash by replacing it with other forms of assets that give a higher yield. Monetary impulses are manifested by an increase in demand in all markets, which increases the price level. Unlike the representatives of the quantitative theory of money, who claimed that the quantity of money is the basic determinant of price movements, according to Friedman, it is the demand for money. The forces that determine the movement of the money supply are completely independent of the forces that determine its demand. In other words, the supply of money is determined by the behavior of

monetary authorities, as opposed to the demand for money, which is determined on the basis of factors within the system itself (Friedman, 1956).

Further, in his 1957 book, "A Theory of the Consumption Function", Friedman explores the relationship between consumption and income. The author develops the hypothesis of constant income according to which consumption depends on long-term expected income, and not on currently disposable income as in Keynesian economic theory. Namely, Friedman believes that if an individual believes that a certain change in income is only temporary, it will have a small effect on his consumption. Thus, Friedman came to the conclusion contrary to Keynesian theory, according to which fiscal authorities can stimulate aggregate demand by increasing consumption by reducing taxes, which leads to an increase in disposable income (Friedman, 1957).

Perhaps Friedman's most influential book in the field of monetary economics is a co-authored work with Anna Schwartz published in 1963 entitled "A Monetary History of the United States, 1867-1960". Studying the monetary history of the USA in almost a hundred years, the authors come to the controversial conclusion that the cause of the Great Depression should not be attributed to the innate instability of the market economy and its tendency to cyclical movements or insufficient demand, as Keynes pointed out, but exclusively to bad state policy, that is, wrong monetary policy pursued by the Federal Reserve at the time. Namely, the wrong policy of the Federal Reserve led to the money supply falling by almost a third in the period from 1929 to 1933. What began as a slight decline continued in 1930 with a series of bank failures due to public distrust of keeping deposits with them. The raising of the Federal Reserve's discount rate in 1931 only led to a worsening of the situation and further collapse. Thus, the authors cite the inability of the Federal Reserve to prevent a dramatic decline in the money supply as the main reason for the Great Depression, and that by adopting some other monetary policies they could try to stop the collapse of the banking sector (Friedman & Schwartz, 1963). As Robert Lucas Jr. points out, "A Monetary History of the United States, 1867-1960" is an exceptional and timeless achievement of economic and historical science in which the main events have become understandable as a consequence of recognizable causes. Accordingly, the Great Depression is an event that must not happen again, and which could certainly have been prevented. "The role of the Federal Reserve, an institution created to prevent such disasters and with enough power to do so, is described in sufficient detail to see how disaster can result from arrangements that give well-meaning managers wide discretion, secure in their sophisticated

business world, ignorant in economics and economic history" (Lucas, 1994, p. 10).

Speaking of Milton Friedman's scientific contributions to economic theory and practice, we must undoubtedly mention Friedman's research paper published in March 1968 in the *American Economic Review*. Namely, it is about the text "The role of monetary policy", which is considered one of the most influential works in the field of macroeconomics ever written. In this paper, Friedman introduces the concept of "natural unemployment rate", which he defines as a level that would correspond to Valras' system of general equilibrium, provided that they incorporate real structural characteristics of the labor and goods markets, including market imperfections, stochastic variability in supply and demand, costs of gathering information on job vacancies and labor availability, mobility costs, and the like "(Friedman, 1968, p. 8). In this way, Friedman comes to a key argument in explaining the difference between nominal and real earnings, and their impact on the unemployment rate, ie the movement of the Phillips curve as an inversely proportional relation between nominal wages or inflation and the unemployment rate.

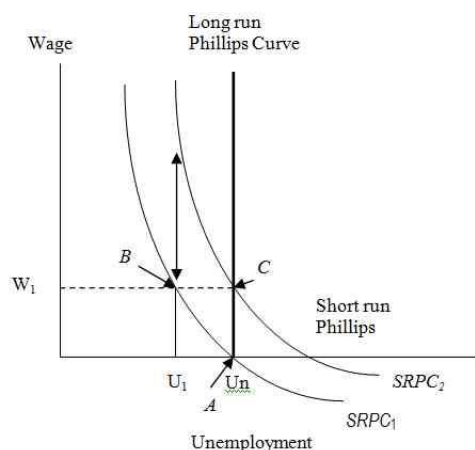
The Phillips curve was a significant analytical tool of Keynesian macroeconomics in the middle of the last century. Namely, in 1958, William Phillips, examining the relationship between the unemployment rate and the wage change rate, noticed a negative relationship between these two variables. Later, the so-called "Phillips curve" is an expression of the inverse relationship between the inflation rate and the unemployment rate. Namely, it is about the fact that with the growth of unemployment there is a decrease in the change in wages, i.e. that due to the increase in nominal wages, the monetary illusion can increase the demand for labor, and thus reduce the unemployment rate (Phillips, 1958). Namely, when a higher inflation rate becomes expected, workers are no longer misled and under the influence of monetary illusion. Therefore, they reduce the extra supply of labor and employment returns to a natural rate. Companies are increasing the level of nominal wages given the new level of inflation, but they will also increase the prices of their products. Thus, the economy comes to point C, where expected and actual inflation are equalized (Chart 1). In fact, increasing the money supply allows the economy to stay at point C. Thus, in the long run, the economy moves from point A to point C, where actual and expected inflation are equal. In other words, there is no long-term increase in employment, i.e. a decrease in unemployment below the natural rate of unemployment (Snowdon & Vane, 2005, pp. 175-177).

Thus, monetarists conclude that in the long run there is no trade-off between inflation and unemployment. Continued insistence on reducing unemployment leads to accelerating inflation. However, in the short run,

there is a negative relationship between inflation and unemployment, i.e. between unannounced inflation (the difference between real and expected inflation) and cyclical unemployment (the difference between the real and natural unemployment rate). When inflation is anticipated, unemployment will be equal to the natural rate of unemployment. Based on this, Friedman concludes that the parallel emergence of inflation and the reduction of unemployment is temporary and does not arise from inflation per se, but from unannounced inflation, which, as a rule, means with rising inflation (Friedman, 1968, pp. 7-11).

As we can see in Chart 1, if the government decides to reduce unemployment below the natural rate of unemployment in order to stimulate the economy, the economy will move along the short-run Phillips curve SRPC1 to point B. The economy will end its long-term trend at point C, starting unemployment , but at a higher inflation rate.

Graph 1. Phillips curve complete with expectations

Source: Snowdon & Vane, 2005, p. 177

The period from the end of the sixties of the last century was marked by a great scientific debate between Keynesians on the one side, and representatives of the monetarist direction on the other side, led by Friedman. The Keynesian-monetarist debate reached its peak in the 1970s. One of the key features of this debate was the disagreement over the management of aggregate demand, ie whether it is desirable for governments to try to "fine-tune" the economy using countercyclical policies. Friedman was one of the first critics of active discretionary policy, believing in the results of the market functioning of the economy and its ability to self-regulate. Friedman sees the economy as a stable system that

quickly returns to balance, ie to the level of full employment, if it is not under constant pressure of disturbances caused by government intervention. Around that, politicians can deliberately create instability when they have an impact on economic policy, because in a democracy they can easily be tempted to manipulate the economy for political gain. Therefore, as the basic determinants of the economic policy of monetarism we can cite a constant rate of monetary growth and fiscal responsibility (Snowdon & Vane, 2006, pp. 22-23).

Finally, when we talk about Milton Friedman's scientific contributions, we must also mention his contribution to the methodology of economic science. In one of the most famous works in the field of methodology, entitled "The Methodology of Positive Economics", Friedman points out that a theory cannot be judged on the basis of the realism of its assumptions, but on its ability to predict. In other words, the value of economic theory is reflected in its ability to make accurate predictions (Friedman, 1953). According to Friedman, advances in science come from testing assumptions, which if not confirmed are replaced by better hypotheses (Snowdon & Vane, 2006, p. 33). Well-known author in the field of methodology, Lawrence Boland, in his work entitled "A Critique of Friedman's Critic", expresses the opinion that Friedman's methodology can be characterized as a variant of methodological instrumentalism.

The years spent at the University of Chicago positioned Friedman as one of the leading economists of the time. His ideas have found application in many countries outside the American continent. He has received numerous recognitions and awards for his work, and the culmination of these achievements was certainly the Nobel Prize in Economics in 1976 "for achievements in the fields of consumption analysis, monetary history and theory and for demonstrating the complexity of stabilization policy" (Nobel Prize). Friedman retired in 1977, leaving the position of lecturer at the University of Chicago, but he remained active both in the field of scientific research and in the political and economic field practically until his death.

3. NEOLIBERALISM AND INTERNATIONAL POLITICAL-ECONOMIC INFLUENCE

Milton Friedman belongs to a modest group of people capable of their own ideas influence world leaders who have the power in their hands to change and shape the world in which we live. In this regard, Friedman's influence on the policy of neoliberalism and the rise of the same seventies and eighties of the last century is indisputable. Thus, we can talk about Friedman's influence on the policy of the administration of the fortieth president of the USA - Ronald Reagan, i.e. the Prime Minister of Great Britain - Margaret Thatcher, but also on the regime of the Chilean dictator Augusto Pinochet. In addition, Friedman's ideas have inspired many to create a number of economic development policies for third world countries. Concepts such as "neoliberal capitalism" or "shock therapy" are often associated with the name of a famous economist. Also, along with the Austrian economist Friedrich Hayek, Friedman is most responsible for the revival of the ideas of economic and political freedoms, and the reaffirmation of liberal ideas based on the teachings of the classical school of economic thought.

The above-mentioned economist Friedrich Hayek is considered, along with Friedman, probably the most deserving for the rise of the policy of neoliberalism. As a follower of Ludwig von Mises, Hayek is one of the main representatives of the younger Austrian school of economic thought and certainly one of the few scholars who remained consistent with liberal ideas during the period of the greatest domination of Keynesianism in the West, i.e. central government in Eastern Europe. The most significant works of Hayek are "The Constitution of Liberty" from 1960 and "The Road to Serfdom" from 1944. Perhaps Hayek's ideas expressed in these works could not be grounded in the social reality of the time, but as the problems of capitalist economies became more pronounced and the shortcomings of the central planning system became more apparent, over time, neoliberal beliefs gained in importance (Jovanović, 2020, pp. 44-45).

The acquaintance between Friedman and Hayek dates back to 1946, when Hayek visited the University of Chicago for a few weeks, where the two economists first met. Friedman's first letter to Hayek dates back to January 1947, when Friedman accepted an invitation to assemble the Mont Perlin Society (Ebenstein, 2007, p. 215). Hayek was the founder of the Mont Perlin Society, in which the ideas of liberalism and freedom were strengthened (proclaimed), and where the foundations of neoliberalism were actually laid. Over time, the society became a strong international organization made up of numerous economists, philosophers, historians, intellectuals and others who fought for the values of freedom and personal

integrity. Some of the members were Karl Popper, the already mentioned Frank Knight and Ludwig von Mises, and of course Milton Friedman.

During the period of Hayek's most significant works, state interventionism was applied on a large scale, both in the West and in the countries of communism. As one of the main critics of socialism and its conscious order, Hayek points out that only a system based on the values of freedom and competition can lead to social progress, and that any system based on non-equality inevitably violates freedom and punishes successful individuals for maintaining apparent equality. Therefore, Hayek sees spontaneous order as the only natural solution based on the values of individual freedom, unregulated market and competition (Hayek, 2005). About that, Friedman's position on freedom and equality is known in a co-authored work with his wife Rose Friedman entitled "Free to Choose" where he states that "a society that puts equality before freedom will achieve neither equality nor freedom; but a society that puts freedom before equality will have both to a significant extent" (Friedman & Friedman, 1980, p. 148). In his 1962 book, *Capitalism and Freedom*, Friedman points out that economic and political freedom are inextricably linked. In addition to the obvious economic reasons for the existence of economic freedom, according to Friedman, it is also a necessary condition for the existence of political freedom. For Friedman, capitalism was a necessary condition for political freedom (Friedman, 1962, p. 12). Hayek's influence is noticeable when we talk about Friedman's views on the role of the state in the economy. However, Friedman does not reject the role of the state completely. Namely, he believes that the role of the government should be limited only to what the market cannot do, ie to take care to respect the rules of "market competition". The state can intervene only in exceptional situations when the market cannot function normally and state intervention is necessary (Mesarić, 2001, p. 900). Although his origins as the son of poor immigrants may have created in him a contempt for capitalism and to what many interpret as the exploitative nature of market and capitalism, it has actually done the opposite. For Friedman, the market, free trade, incentives and entrepreneurship are what create and drive prosperity. He believed in the limited role of the state, which would be reflected in the definition and implementation of property rights, maintenance of law and order, national defense (with a voluntary army) and maintaining a stable monetary system (Snowdon & Vane, 2006, pp. 35-36).

Furthermore, when we talk about Friedman's influence on some socio-political issues, many are familiar with Friedman's position on drug legalization. Namely, Friedman, like many other economists in that period, advocated the legalization of drugs, considering it one of the ways to fight this plague. Legalization of drugs, according to Friedman, would also lead

to a drastic reduction in street crime and raise the quality of law enforcement. Then, Friedman was an advocate of voluntary military service, because, as he points out, "the freedom of young people to shape their own lives is violated" (Friedman, 1962, p. 37). During 1970, in the midst of the Vietnam War, Friedman proposed the institution of a volunteer armed force. This success in 1973, which Friedman often pointed out as his proudest achievement, was the culmination of long-term efforts to determine the economic viability of the volunteer army and its political viability (Singleton, 2014, p. 3).

We mentioned the significant influence of monetarism, ie Friedman as the main representative of this direction, on certain world leaders. Milton Friedman's name is often associated with the totalitarian political regime established in Chile in 1973. During the Cold War, after the victory of the revolutionary forces led by General Augusto Pinochet, Salvador Allende, the first democratically elected president of Chile, was overthrown. As a man of Marxist orientation, Allende enjoyed the support of the Soviet Union and Cuba, while the revolutionary forces had considerable support from the United States. However, after the coup, the rule of the Military Junta led by General Pinochet was established and a regime completely opposite to the values of neoliberalism was raised. According to some data, during the junta's rule, over 3,000 people were killed, about 80,000 ended up in prisons, and about 200,000 fled the country (Klein, 2008, p. 80–81). The reason Friedman is often credited with this regime is what will follow. Namely, Chile will then establish reforms based on "shock therapy" and the values of economic neoliberalism, and Milton Friedman's followers, experts educated at the University of Chicago, the popular Chicago Boys will be appointed to the main state functions. Reforms followed in the form of the elimination of protectionist barriers, the reduction of state expenditures, privatization and general liberalization of the economy. However, the liberalization of the economy was not accompanied by liberalization on the political level. On the contrary, economic reforms were often accompanied by serious violations of personal freedoms, and the persecution and torture of political dissidents.

Furthermore, one of the key events for the rise of neoliberal politics is the victory of the conservative party Margaret Thatcher in the parliamentary elections in 1979, which made her the first woman to be the prime minister in Great Britain. She will remain in that position until 1990, and the policy established during her rule of state will be called "Thatcherism". In short, the main features of Thatcherism are a strong belief in free market regulatory power and individualism, low taxes, reduction of the public sector and trade union rights, privatization,

reduction of social rights, and economic policy of monetarism (Pauković, 2006, p. 53).

In the period after the Second World War, the United States had a relatively dominant position on the map of the most developed countries in the world. However, such a position of the USA was disturbed by the oil crisis in the seventies, followed by the appearance of the hitherto unimaginable phenomenon of stagflation. Namely, until the 1960s, the phenomenon of inflation was linked to the state of full employment. However, then inflation occurs even before the economy reaches the level of full employment. In fact, there is a phenomenon known as "stagflation" (the simultaneous existence of unemployment and inflation). This phenomenon came as a complete surprise to the hitherto ruling Keynesian theory. In addition to oil shocks, the United States was under pressure from large government expenditures caused by the Cold War race with the Soviet Union to conquer space, but also by the war in Vietnam (Jovanović, 2020, p. 49). In such circumstances, Ronald Reagan convincingly defeated Jimmy Carter in the presidential election in the late 1980s. Measures were adopted to suppress inflation at the suggestion of the then president of the Federal Reserve, which in fact already meant a departure from Keynesian policy. The initial recession was followed by the suppression of inflation and the recovery of the American economy. Measures similar to those mentioned above have been introduced in the United Kingdom. All social programs have been cut, a campaign against the inefficiency of bureaucracy, reduced social security, reduced taxes with the liberalization and deregulation of the economy. Monetarism came on the scene. The results of "reganomics" can be discussed from different points of view. On the one hand, critics of monetarism point out that such a policy has caused an increase in military spending at the expense of social rights, reduced taxes for the richest, increased distribution inequality. On the other hand, proponents of "reganomics" state that inflation has been suppressed, that there has been an increase in employment, that economic productivity and efficiency have greatly improved, with of course victory in the Cold War (Pauković, 2006, pp. 55-56).

Although we cannot speak of neoliberalism as a direction based solely on the teachings of Milton Friedman, there is no doubt that his ideological influence on the creators of certain economic policies that can be described as neoliberal. In the late 1980s, during the rule of monetarism, economics faced a major challenge. Due to the disintegration of the Soviet Union, a significant number of countries embarked on the transition from a planned to a market economy (Jovanović, 2020, p. 11). Due to the lack of their own ideas, a good number of countries have accepted the policy of neoliberalism, ie the so-called "Shock therapy" as a form of transition to a

market economy. Friedman's ideas such as general privatization, the establishment of a free market and competition, the removal of protectionist barriers and the formation of market economy institutions have been proposed as major measures of transition, which would soon replace the initial shock with rapid economic growth and rapprochement with developed capitalist countries. Without intention to delve deeper into the results of the development and consequences of policies implemented in post-socialist countries, we will only say that the then ruling liberalist direction of economics, led by Friedman, had a significant impact on creating a path of transition, which may have seemed quite logical at the time.

CONCLUSION

Milton Friedman passed away on November 16th 2006, his 95th birthday, just two years before the economic crisis that will seriously question the basic tenets of monetarism. He was active in the field of economics practically until his death. Friedman's latest work was published the day after his death in *The Wall Street Journal*, in a research paper on monetary policy written a few weeks before his death (Forbes, 2008). During his long and productive life, Friedman has published over thirty books and more than 250 articles and reviews.

Today, we remember Friedman as one of the greatest economists of our time, who became the giant of the modern economy in Chicago, creating numerous extraordinary and influential works. We remember him as an economist who restored faith in the market economy in the years when state regulation became common practice, offered an alternative to the then unsurpassed Keynesian economic theory, revived somewhat forgotten ideas of freedom contained in the works of classical school and created numerous influences among political leaders. Although Friedman's theoretical conceptions have always been the subject of controversy and often sharp criticism in scientific and political circles, Friedman's exceptional contribution to economic theory and practice cannot be disputed, and therefore we can state with a high degree of certainty that Friedman's legacy will have a great impact on future events.

LITERATURE

1. Boland, L. (1979). A Critique of Friedman's Critics. *Journal of Economic Literature*, 17(2), 503-522.

2. Ebenstein, L. (2007). Milton Friedman. New York: Palgrave Macmillan.
3. Forbes: https://www.forbes.com/2008/10/16/milton-friedman-melt-down-oped-cx_pr_1017robinson.html?sh=5941064b38bc (Приступљено 08.11.2021.)
4. Friedman, M. (1953). *Essays in Positive Economics*. Chicago: University of Chicago Press.
5. Friedman, M. (1956). *Studies in the Quantity Theory of Money*. Chicago: The University of Chicago Press.
6. Friedman, M. (1957). *A Theory of the Consumption Function*. New Jersey: Princeton University Press.
7. Friedman, M. (1962). *Capitalism and Freedom*. Chicago: The University of Chicago Press.
8. Friedman, M. (1968). *The Role of Monetary Policy*. *The American Economic Review*, 57(1), 1-17.
9. Friedman, M. (1986): *My Evolution as an Economist* (pp. 77-92). Book chapter in: *Lives of the Laureates: Seven Nobel Economists* Cambridge: MIT Press.
10. Friedman, M., Friedman R. (1980). *Free to Choose*, New York: Harcourt Brace Jovanovich.
11. Friedman, M., Friedman R. (1998). *Two lucky people: Memoris*, Chicago: The University of Chicago Press.
12. Friedman, M, Schwartz, A. (1963). *A Monetary History of the United States, 1867-1960*, Princeton: Princeton University Press.
13. Golubović, N., Milošević, G., Milašinović, S. (2013). *Otvorena pitanja teorije i prakse neoliberalizma*. *Teme*, 37(1), 33-47.
14. Hayek, F.A. (2005). *The Road to Serfdom*, London: The Institute of Economic Affairs.
15. Jovanović, M. (2020). *Uspori doktrine neoliberalizma*. *Ekonomija: teorija i praksa*, 13(2), 39-54.
16. Klein, N. (2008). *Doktrina šoka*, Zagreb: V.B.Z.
17. Lucas, R. E., Jr. (1994). Review of Milton Friedman and Anna J. Schwartz's 'A monetary history of the United States, 1867-1960'. *Journal of Monetary Economics*, 34, 5-16.
18. Mesarić, M. (2001). *Uloga države u tržišnom gospodarstvu s osvrtom na aktuelno stanje u Hrvatskoj*. *Ekonomski pregled*, 52(9-10), 985-1033.
19. Nobel Prize: <https://www.nobelprize.org/prizes/lists/all-prizes-in-economic-sciences/> (Приступљено 03.12.2021.)
20. Pauković, D. (2006.): *Povijesni razvoj neoliberalizma* (pp. 35-59). Book chapter in: *Globalizacija i neoliberalizam: refleksije na hrvatsko društvo*. Zagreb: Centar za politološka istraživanja.

21. Phillips, A. W. (1958). The Relation Between Unemployment and the Rate of Change of Money Wage Rates in the United Kingdom, 1861-1957. *Economica*, 25, 283-299.
22. Singleton, J. (2014). Slaves or Mercenaries: Milton Friedman and the Institution of the All-Volunteer Military. *CHOPE Working Paper*, 7, 1-36.
23. Snowdon, B., Vane, H. (2005). *Modern Macroeconomics: its Origins, Development and Current State*, Cheltenham: Edward Elgar.
24. Snowdon, B., Vane, H. (2006). Milton Friedman, 1912-2006. *World Economics*, 7(4), 1-56.
25. Tošković, J. (2015). *Preispitivanje neoliberalnog koncepta ekonomije u zemljama Zapadnog Balkana*. Doktorska disertacija, Sremska Kamenica: Fakultet poslovne ekonomije.

The paper was received: January 11, 2022

The paper was sent for correction: January 24, 2022

The paper was accepted for publication: March 30, 2022